

НОВИНИ

**СТАТТЯ ПРИСВЯЧЕНА ДО 110 – РІЧЧЯ КРАМАРОВА В. С.
ТА 70 – РІЧЧЯ ГУКОВА Я. С.**

**Видатний вчений у галузі вітчизняного сільськогосподарського машинознавства
В. С. Крамаров (1906–1987)** (© Колодка Ігор Леонідович, аспірант ДНСГБ НААН (м. Київ))

Період становлення й загалом існування будь-якої нації потребує знання про особистостей, які представляють національну еліту. До таких належить постать доктора технічних наук, професора, члена-кореспондента ВАСГНІЛ, академіка УАСГН Володимира Савовича Крамарова. Його науковий творчий доробок мав безпосередній вплив на розвиток вітчизняного сільськогосподарського машинобудування та експлуатації і ремонту машин, тому й потребує всебічного аналізу й висвітлення в науковій літературі.

Публікації, присвячені професору В. С. Крамарову містять лише короткі біографічні відомості та напрями науково-педагогічної діяльності вченого.

Володимир Савович Крамаров народився 5 грудня 1906 р. в м. Біла Церква Київської області. Батько майбутнього вченого був вихідцем з найбідніших селян села Ружки Таращанського району Київської області. Маючи невеличкий земельний наділ, батько вимушений поїхати на заробітки до містечка Біла Церква, де згодом одружився і залишився на постійне проживання. Мати народилася в селищі Олександрія (нині входить в смугу міста) поблизу м. Білої Церкви в сім'ї залізничного вантажника. До революційних подій 1917 р. батько служив на різних підприємствах (пекарем, офіціантом і т.п.), а згодом повернувся до сільського господарства, вступивши до сільськогосподарської комуні, що була створена на землях поміщиці Браницької. В подальшому працював у сільськогосподарській кооперації.

При досягненні відповідного віку Володимир Крамаров також став членом «комнезаму» і працював там до його реорганізації. Окрім Володимира в сім'ї Крамарових було два брати і три сестри. Один із братів, Борис служив на Балтійському флоті і загинув під час війни. Сергій – капітан артилерії, інвалід війни. Сестри жили і працювали у Білій Церкві.

Навчався В. Крамаров із семи років, як згадує в автобіографії «...і навчався наскільки дозволяли обставини мого часу без перерви». В літній час працював на найближчих цукрових заводах слюсарем з ремонту сільськогосподарських машин. У 1924 р. вступив до Білоцерківського політехнічного технікуму, звідки був переведений у зв'язку із створенням у Київському сільськогосподарському інституті факультету механізації та електрифікації сільського господарства до зазначеного інституту.

Здобувши фах інженера-механіка, Володимир Савович з березня 1929 р. розпочав роботу за направленням в Дніпропетровському зернорадгоспі Зернотресту. Наприкінці 1930 р. його переводять на посаду старшого інженера в Ремонтне управління Зернотресту в м. Москву. У 1931 р. починає викладацьку діяльність на кафедрі механізації сільського господарства в Московському інституті механізації і електрифікації сільського господарства в якості асистента, а з 1932 р. переходить на постійну роботу в інститут на посаду завідувача кафедри ремонту тракторів, автомобілів та сільськогосподарських машин, яка була створена з ініціативи та з участю В. С. Крамарова.



З цього часу розпочинається його науково-викладацька діяльність. Тут В. С. Крамаров розробив програму відновленої у вищих навчальних закладах механізації сільського господарства дисципліни «Ремонт тракторів, автомобілів і сільськогосподарських машин»: курс лекцій і лабораторно-практичних занять, зміст курсового та дипломного проектування. Одночасно провів організаційну роботу щодо створення в інституті лабораторії ремонту машин.

Розпочата Крамаровим освітня діяльність отримала схвалення і стала основою організації в МІМЕСГ кафедри ремонту тракторів, автомобілів і сільськогосподарських машин.

У 1938 р. вийшов друком один з перших підручників із дисципліни «Ремонтна справа» за авторством В. С. Крамарова.

В роки Другої світової війни В. С. Крамаров деякий час очолював створену при інституті ремонтну базу, а згодом був відкомандирований до місця евакуації інституту у зв'язку з поновленням роботи інституту з питань підготовки кадрів.

У 1942 р. вступив в кандидати ВКП(б), у 1944 р. був прийнятий членом ВКП(б).

За час освітньої і наукової діяльності, керівництвом кафедри в МІМЕСГ з 1931 до 1950 р., а також в Українській сільськогосподарській академії з 1950 р. вченим і колективом кафедри було проведено велику наукову і методичну роботу в напрямі технології і організації сільськогосподарського ремонтного виробництва, а також змісту і методики викладення лекцій і лабораторно-практичних занять.

У 1949–1950 рр. В. С. Крамаров працював на посаді старшого наукового співробітника Всесоюзного інституту механізації сільського господарства (м. Москва), де очолював розробку та видання типової технології ремонту тракторів КД-35. Вченим було розроблено технологію відновлення зношених деталей тракторів і сільськогосподарських машин, основою якої стало використання пластичної деформації металів і спеціальних видів механічної обробки. Ці роботи були завершені і знайшли своє застосування в сільськогосподарському ремонтному виробництві. Під керівництвом В. С. Крамарова було розроблено типову технологію ремонту тракторів КД-35 і складено відповідну технологічну документацію, затверджену і видруковану МСГ СРСР. В галузі організації ремонту машин вченим розроблено теоретичні основи технологічних процесів ремонтного виробництва та інженерна методика їх проектування.

У 1947 р. Крамаров захистив докторську дисертацію на тему «Теоретичні основи проектування підприємств сільськогосподарської ремонтної моделі», яка започаткувала науковий підхід до організації й оснащення ремонтних підприємств.

У 1949 р. В. С. Крамарову присвоєно вчену ступінь доктора технічних наук та вчене звання професора. Упродовж 1950–1954 рр. В. С. Крамаров – завідувач кафедри ремонту тракторів, автомобілів і сільськогосподарських машин (1951), заступник директора з навчальної роботи, з навчальної та наукової роботи (1953), з навчальної роботи (1954) Київського сільськогосподарського інституту (КСГІ); 1954–1956 рр. – проректор з навчальної роботи Української ордена Трудового Червоного Прапора сільськогосподарської академії (УСГА) (перейменованого КСГІ), 1956–1959 рр. – ректор навчальної частини Української академії сільськогосподарських наук (УАСГН), віце-президент УАСГН (1957–1959).

У 1956 р. професора В. С. Крамарова обрано членом-кореспондентом ВАСГНІЛ та академіком УАСГН. Глибоке вивчення і систематизація наукового спадку вітчизняних та іноземних учених в галузі теорії виробничих процесів дозволили В. С. Крамарову розробити теоретичні основи організаційного режиму технологічних процесів ремонтного виробництва. Розроблену ним методику інженерного проектування технологічних процесів було включено в програму відповідного курсу вузів сільськогосподарського профілю. Дослідження і теоретичні напрацювання В. С. Крамарова узагальнено у його докторській дисертації та кандидатських дисертаціях його учнів. Немала кількість аспірантів і наукових співробітників, які проводили дослідження за його керівництва в подальшому стали доцентами, завідувачами кафедр ремонту машин, зокрема І. С. Левицький, О. І. Іванов, М. Д. Лебедев, З. О. Мелконян, В. І. Саньков, М. І. Велієв, В. Н. Гнояник, С. К. Зарайський, О. І. Шкурський, В. Н. Пальчик, І. Є. Тушишвілі, В. С. Малахов, Г. Д. Луцкер та ін.

Працюючи на посаді директора УНДІМЕСГ з 1959 до 1971 р. В. С. Крамаров очолив технологічний напрям науково-дослідних робіт Інституту в галузі механізації сільськогосподарського виробництва.



Наукова група Інституту відзначає 60-ліття директора УНДІМЕСГ Крамарова В. С., м.Київ, 1966р. (Крамаров В.С. в центрі)



На зборах колективу Інституту (Крамаров В.С. за столом зліва)

Праці вченого з питань теорії і розрахунку виробничих процесів знайшли подальший розвиток і використовуються при проведенні аналізу і інженерних розрахунків технологічних процесів механізованого сільськогосподарського виробництва.

Відповідно до розробленої ним методики в Інституті проводились дослідження і опрацювання комплексних процесів механізованого вирощування сільськогосподарських культур: технологічний процес поточного комбайнового збирання урожаю зернових культур, процеси вирощування кукурудзи, цукрового буряка, картоплі та ін.

Крамаров опублікував понад 110 наукових праць, під його керівництвом підготовлено і захищено 2 докторські та 32 кандидатські дисертації. Завідувач (1968–1976), професор-консультант (1976–1986) кафедри ремонту тракторів, автомобілів і сільськогосподарських машин УСГА, професор В. С. Крамаров був головним редактором наукових праць в галузі механізації і електрифікації сільського господарства, що вдруковувались на той час у республіці.

За період з 1960 до 1969 року вийшло друком 15 збірників праць об'ємом понад 200 друкованих аркушів.

Здібний організатор наукових досліджень, вчений умів згуртувати колектив на опрацювання наукових проблем державного значення.

Очолований В. С. Крамаровим інститутський колектив значно підвищив рівень теоретичних і експериментальних досліджень, зміцнив зв'язки з сільськогосподарським виробництвом і являвся провідною установою в республіці з питань наукового забезпечення механізації і електрифікації сільськогосподарського виробництва.



Чекалов, Семенюк І. М., Крамаров В. С. та Короленко К. М. на польових дослідженнях

Професор В. С. Крамаров здійснював підготовку наукових кадрів, яких на той час так потребувала галузь.

Впродовж 55 років своєї інженерної і науково-педагогічної діяльності вчений брав активну участь в громадському житті країни.

Вчений двічі обирався депутатом Київської обласної Ради депутатів трудящих. Був членом ВАК СРСР, членом технічної ради всесоюзного об'єднання «Сільгосптехніка», Головою секції вченої ради МСГ УРСР, заступником Голови вченої ради інженерних факультетів УСГА, Головою секції механізації і електрифікації республіканського товариства «Знання» та ін.

Плідна творча праця В. С. Крамарова відзначена трьома орденами Трудового Червоного Прапора, орденом «Знак Пошани» та восьма медалями.

Вивчення й аналіз наукової спадщини академіка В. С. Крамарова дозволяє стверджувати про оригінальність його підходів до викладання навчальної дисципліни «Ремонт тракторів, автомобілів і сільськогосподарських машин» у сільськогосподарських вузах; створення передумов для подальшого розвитку наукових досліджень шляхом закладення основ типових технологічних процесів і рекомендацій з організації ремонту сільськогосподарської техніки, а також інженерного проектування технологічних процесів вирощування сільськогосподарських культур.

Гуков Яків Серафимович (1947 - 2012)

Народився Яків Гуков 8 січня 1947 року в с. Ломачинці Сокирянського району Чернівецької області.

У 1969 році закінчив Львівський сільськогосподарський інститут і почав працювати старшим інженером Західного відділення Українського науково-дослідного інституту механізації та електрифікації сільського господарства (УНДІМЕСГ).

У 1969-1970 рр. служив у лавах Радянської Армії.

У 1970 році вступив до аспірантури при УНДІМЕСГ, яку закінчив у 1974 році.

З 1971 по 1976 рік працював старшим науковим співробітником, завідувачем лабораторії УкрНДІ захисту ґрунту від ерозії. З 1977 року – він керівник групи з розроблення технологій і технічних засобів для глибокого розпушування ґрунту, а з 1996 року по 2000



рік – завідувач лабораторії механізації виробництва коренебульбоплодів УНДІМЕСГ.

У 2000 році Я.С. Гуков призначений директором Національного наукового центру «Інститут механізації та електрифікації сільського господарства» УААН. У 2001-2006 рр. працював академіком-секретарем відділення механізації та електрифікації УААН (за сумісництвом).

Кандидатську дисертацію на тему «Дослідження процесу протиерозійного обробітку ґрунту плоскорізальними робочими органами в умовах степової зони Української РСР» захистив у 1979 р. у Всесоюзному науково-дослідному інституті механізації сільського господарства (м. Москва).

Докторську дисертацію на тему «Механіко-технологічне обґрунтування енергозберігаючих засобів для механізації обробітку ґрунту при вирощуванні сільськогосподарських культур в умовах України» захистив у 1999 р. в ІМЕСГ УААН (сmt Глеваха Васильківського району Київської обл.).

Я. С. Гуков – відомий вчений в галузі механізації обробітку ґрунту. Ним безпосередньо та під його керівництвом розроблено нові способи обробітку ґрунту безполицевими знаряддями, робочі органи знарядь для плоскорізного і чизельного обробітку ґрунту, виконано теоретичні та експериментальні дослідження з обґрунтування параметрів і режимів їх роботи, обґрунтовано компоновальні схеми знарядь для тракторів класу 1,4-5,0.

Основні напрямки наукової діяльності Я. С. Гукова – створення ефективних засобів для протиерозійного обробітку ґрунту при застосуванні контурно-меліоративної системи землеробства, впровадження ґрунтозахисних технологій вирощування польових культур.

На основні проведені досліджень Я. С. Гуковим, за його участю і під його керівництвом, розроблено технічну документацію, вихідні вимоги, доведено до виробництва сімейство плоскорізів-щілювачів, культиваторів-розпушувачів, щілювачів-розпушувачів і дискових борін до тракторів класу 1,4-5,0, серед яких: ЩП-3- 70; ПЩН-2,5; КР-4,5; БДВ-3,0; БДВ-6,0; БПРР-4,0.

Вчений опублікував понад 160 наукових праць, серед яких – п'ять монографій та дві книги, отримав сорок авторських свідоцтв та патентів на винаходи, більшість з яких впроваджено у виробництво. Він керував підготовкою чотирьох науково-дисертаційних робіт (готував двох аспірантів, докторанта та здобувача).

Яків Серафимович Гуков був членом науково-технічної ради Міністерства аграрної політики та продовольства України з 2001 р., членом двох спеціалізованих рад із захисту докторських дисертацій: спеціалізованої вченої ради ННЦ «ІМЕСГ» НААНУ та НУБіП Кабінету Міністрів України. Учений вів плідну роботу в Україні з питань:

розроблення основних напрямків науково-технічного прогресу у сферах механізації, автоматизації, електрифікації сільського господарства;

створення конкурентоспроможної техніки та організації технічного сервісу;

розроблення заходів, спрямованих на підтримку вітчизняного виробничого та науково-технічного потенціалу з метою забезпечення технічної та технологічної незалежності держави на стратегічно важливих напрямках розвитку сільськогосподарського виробництва.

У грудні 2002 року Я. С. Гуков обраний членом-кореспондентом, у 2007 році – дійсним членом Української академії аграрних наук, у 2008 році обраний дійсним членом РАСГН, у 2006 році відзначений державною нагородою орденом «За заслуги» III ступеня.

Пішов з життя Яків Серафимович 17 листопада 2012 р.